

*Patrizia Meneghin, Salvatris Krže, Sladjana Mihajlovič,
Lara Spinazzola, Ludvik Horvat, Velko S. Rus*
**SAMOZAZNAVA IN MEDSEBOJNA
ZAZNAVA ITALIJANOV IN SLOVENCEV
(PRIMERI IZBRANIH MANJŠINSKIH,
OBMEJNIH IN DRUGIH SKUPIN)**

STR. 29-67

PATRIZIA MENEGHIN
ODDELEK ZA PSIHOLOGIJO
FILOZOFSKA FAKULTETA
AŠKERČEVA 2
SI-1000 LJUBLJANA

SALVATRIS KRŽE
GIMNAZIJA PIRAN
BOLNIŠKA II
SI-6330 PIRAN

SLADJANA MIHAJLOVIČ
OLIMPIJA 2006 D.O.O.
DUNAJSKA C. 119
SI-1000 LJUBLJANA

LARA SPINAZZOLA
ODDELEK ZA PSIHOLOGIJO
FILOZOFSKA FAKULTETA
AŠKERČEVA 2
SI-1000 LJUBLJANA

LUDVIK HORVAT
ODDELEK ZA PSIHOLOGIJO
FILOZOFSKA FAKULTETA
AŠKERČEVA 2
SI-1000 LJUBLJANA

VELKO S. RUS
ODDELEK ZA PSIHOLOGIJO
FILOZOFSKA FAKULTETA
AŠKERČEVA 2
SI-1000 LJUBLJANA

::POVZETEK

V NAŠI RAZISKAVI SMO skušali analizirati vzajemne nacionalne zaznave med slovenskimi in italijanskimi udeleženci. V raziskavi je sodelovalo 11 različnih ciljnih skupin, ki so bile kasneje razvrščene v sedem skupin oz. v 4. skupine. Gre za naslednjih 11 skupin: 1 = slovenske študentke in študentje psihologije iz Ljubljane; 2 = slovenski študentje in študentke sociologije iz Ljubljane; 3 = italijanski študenti in italijanske študentke v Gorizi - ISIG; 4 = slovenska gimnazija v Trstu; 5 = slovenska visoka pedagoška šola v Trstu; 6 = slovenska tehnična visoka šola v Trstu; 7 = italijanski dijaki/ italijanske dijakinje v Trstu; 8 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru; 9 = italijanska manjšina (dijakov in dijakinj) v Kopru in Piranu; 10 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Novi Gorici; 11 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Gorizi/ Gorici/ Italija. – Omenjenih 11 skupin je bilo razvrščenih še v a/ sedem podskupin oz. v (b) 4 podskupine: ad a/ 1 = slovenski dijaki v Kopru in Novi Gorici; 2 = slovenski dijaki v Trstu; 3 = italijanski dijaki v Trstu; 4 = italijanski dijaki v Kopru/ Capodistria in Piranu/ Pirano ; 5 = slovenski študenti psihologije in sociologije v Ljubljani; 6 = slovenski dijaki iz Gorizie/ Gorice/ Italija ; 7 = študenti v ISIG Gorizi/ Gorica/ Italija; ad b/ štirimi nivoji variacije kriterija = med skupinami Italijanov (iz Italije, manjšina v Sloveniji) in Slovencev (iz Slovenije, manjšina v Italiji). Vsega skupaj je bilo zajetih 545 dijakov in študentov, od tega približno 33 % moškega in 67 % ženskega spola, s povprečnop starostjo približno 18 let in pol. Uporabljen je bil večinoma izvirno konstruiran vprašalnik, ki je vseboval tudi Rokeachovo lestvico vrednot, evaluacijo Slovencev in Italijanov, zaznave podobnosti vsake od nacionalnih skupin z drugimi narodi ter zaznano stopnjo zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb. Enosmerna analiza variance za faktor 11 skupin je bila pomembna za vsako posamično odvisno spremenljivko (ocena Italijanov, Slovencev, lastnih potreb), največ parnih razlik med skupinami se je pojavilo za oceno Italijanov. Rezultati dvosmerne analize variance v primeru faktorjev spola in 4 skupin pokažejo pomembne glavne učinke spola pri oceni Italijanov, za učinek skupine pa v primeru ocene Slovencev, ocene Italijanov in zadovoljenosti potreb, pomembne interaktivne učinke spola in skupine pa smo ugotovili v primeru zaznave zadovoljenosti potreb. Diskriminantna analiza je tako v primeru 11, kot v primeru 4 nivojev variacije kriterija pokazala, da na nivoju prve diskriminantne funkcije k razlikovanju med skupinami najbolj prispeva ocena Slovencev.

Ključne besede: nacionalne zaznave in stereotipi, evaluacije Slovencev in Italijanov, vrednote, zaznave zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb, slovenski in italijanski udeleženci.

ABSTRACT

SELF-PERCEPTION AND MUTUAL PERCEPTION BETWEEN ITALIANS AND SLOVENIANS (PARTICULAR MINORITY, NEIGHBOURING AND OTHER GROUPS)

In actual research, we tried to analyze mutual national perceptions between Slovene and Italian participants. Eleven different target groups participated in the research, which were later classified into seven/ four/ subgroups: Group 1 = Slovene students of psychology; Group 2 = Slovene students of sociology; Group 3 = Italian students from Gorizia - ISIG; Group 4 = Slovene gymnasium from Trieste; Group 5 = Slovene pedagogical high school from Trieste; Group 6 = Slovene technical high school from Trieste; Group 7 = Italian pupils from Trieste; Group 8 = Slovene pupils from Koper- Capodistria; Group 9 = Italian minority (pupils) from Koper-Capodistria and Piran; Group 10 = Slovene pupils from Nova Gorica; Group 11 = Slovene pupils from Gorizia/Italy. Mentioned 11 groups were divided into a/ seven and b/ four subgroups: Ad a: Group 1 = Slovene pupils from Koper-Capodistria and Nova Gorica; Group 2 = Slovene pupils from Trieste; Group 3 = Italian pupils from Trieste; Group 4 = Italian pupils from Koper-Capodistria; Group 5 = Slovene students of psychology and sociology from Ljubljana; Group 6 = Slovene pupils from Gorizia ; Group 7 = Italian students of ISIG Gorizia/Italy. - Ad b/ Group 1 = Slovenes from Slovenia; Group 2 = Slovene minority from Italia; Group 3 = Italians from Italy; Group 4 = Italian minority from Slovenia.

All together 545 pupils and students participated in the research, about 33 % females and 67 % males, with average age about 18 years and half. Mostly originally constructed questionnaire was applied, together with Rokeach list of values, evaluation of Slovenes and Italians, perceptions of similarity of each of both national groups with other nations and perceived degree of own psychosocial needs satisfaction. One way analysis of variance for the factor with 11 target groups was found as significant for each dependent variable (evaluation of Italians, of Slovenians and of own needs satisfaction), evaluation of Italians having the greatest number of significant post hoc pair differences. Results of two way analysis in the case of factors "sex" and (national) "groups" showed significant effects of "sex" for evaluation of Italians, significant effects of "group" for each dependent variable and significant interactive effect for perceived degree of own needs satisfaction. Discriminant analysis so in the case of 11, as in the case of 4 groups on the level of the first and the most important discriminant function showed significant and

the highest contribution of the evaluation of Slovenians for the discrimination between the groups.

Key words: national perceptions and stereotypes, evaluation of Slovenians and Italians, values, values, perceived degree of own psychosocial needs, Slovene and Italian participants.

::UVOD

Socialno- vrednotne orientacije in nacionalni stereotipi so temeljni (socialno) psihološki pojmi, ki predstavljajo permanenten teoretični in empirično raziskovalni izziv. Hkrati pa se soočamo s pomankanjem aktualnega tovrstnega raziskovanja v medkulturnih znotrajevropskih merilih. Pojem socialnovrednotnih orientacij oz. socialnih reprezentacij je neločljiv od pojma socialnih zaznav. Ena od zelo pogostih značilnosti pri socialni percepciji je tipizacija posameznikov, pa tudi celih skupin. Pojavlja se kot posledica kategorizacije: ko je kategorija enkrat oblikovana, obstaja močna tendenca, da se jo poveže z množico drugih značilnosti. Bolj ko je razlika med dvema skupinama tudi razlika v vrednotah, večja je verjetnost, da bo omenjena značilnost postala tudi del stereotipa. Stereotip torej ni samo funkcija skupine, o kateri se ustvarja stereotip, ampak tudi funkcija skupine, ki ustvarja stereotip. Obstaja koherenten način vplivanja kulture na kategorizacijo, sheme, evaluacijo, vedenjske težnje, stališča in vrednote. S tega vidika so vrednote večinski, konstitutivni sestavni del "samega sebe".

V zvezi s teoretičnim pristopom velja omeniti opredelitev vloge in pomena sociokulturnega in societalno – systemskega okolja pri socializacijskih učinkih v zvezi s socialno-vrednotnimi orientacijami, samoevaluacijami in nacionalnimi avto- in hetero – stereotipi. Velja tudi poudariti pojmovno analizo temeljnih spremenljivk (socialno- vrednotne orientacije, stereotipne percepcije, samoevaluacije, socialne reprezentacije) in njihove povezanosti ter osvetlitev omenjenih področij z vidika sodobnih medkulturnih, globalizacijskih in evro – integracijskih procesov.

Problematiko percepcij, stališč, socialnih reprezentacij, stereotipov, predsodkov in evaluacij smo skušali osveteliti iz različnih virov (Amerio, 1995; Aronson, 1993, 1999; Campbell, 1967; Doise, Deschamps & Mugny, 1978; Hewstone, Stroebe & Stephenson, 1996; Hogg & Vaughan; Moscovici, 1995; Zimbardo, 1991), prav tako tudi problematiko vrednot (Hofstede, 2001; Schwartz & Bilsky, 1987; Schwartz & Bilsky, 1990; Schwartz, 1992; Segall, Dasen, Berry & Poortinga, 1999; Seligman, Olson, & Zanna, 1996;)

Ena od zelo pogostih značilnosti pri socialni percepciji je tipizacija posameznikov, pa tudi celih skupin. Pojavlja se kot posledica kategorizacije: ko je kategorija enkrat oblikovana, obstaja močna tendenca, da se jo poveže z množico drugih značilnosti. Taka atribucija lahko realnosti ustreza, ali pa tudi ne. V prvem primeru govorimo o sociotipih, v drugem primeru pa o stereotipih. Stereotipi se včasih uvrščajo v kategorijo prepričanj.

Stereotipiziramo tiste, o katerih malo vemo: manj kot vemo, več možnosti imamo za stereotipizacijo. Stereotipi temeljijo na prepričanjih, ko imamo malo ali pa nič (konkretnih, neposrednih) izkušenj s stališčnim objektom. Stereotipe v precejšnji meri prevzemamo tudi od drugih. Na informacije, ki niso konsistentne z našim stereotipom, smo ponavadi manj pozorni. Bolj ko je stereotip rigid in "zaprt", manjša je verjetnost, da bo nova informacija spremenila naše stereotipe.

Vassiliou, Triandis, Vassiliou in Mc Guire (Triandis, 1971) so ugotovili, da se stereotipi spreminjajo skozi neposredne izkušnje. Hkrati ločijo med t.i. normativnimi stereotipi in stereotipi brez normativne komponente. Normativni stereotipi so značilni za skupine, so živi, bogati, ne glede na to, da ne izhajajo iz neposrednega kontakta z objektom stališč (ki je ponavadi socialni objekt). So izraz "korektnega načina mišljenja" in številnih (posrednih) informacij. Nenormativni stereotipi so nedefinirani, kognitivno nejasni in se nanašajo na ljudi, o katerih ne vemo kaj veliko. Če oseba ne ve kaj dosti o prijateljski oz. referenčni skupini, jo kljub temu (lahko) presoja precej realno (Triandis, 1971). Če pa presoja o sebi nenaklonjeni skupini, pa obstaja tendenca, da jo presoja kot ekstremno drugačno.

Triandis (1971) poudarja, da je (socialno) psihološko poznavanje stereotipov še vedno tako pomanjkljivo, da ne moremo zanesljivo razložiti podobnosti med hetero- in avtostereotipi.

Če hipoteza o "zrnu resnice" drži, kaj je potem osnova za razvoj stereotipa? Campbell (1967) izhaja iz razlik med dvema skupinama: bolj ko je razlika med dvema skupinama tudi razlika v vrednotah, večja je verjetnost, da bo omenjena značilnost postala tudi del stereotipa. Stereotip torej ni samo funkcija skupine, o kateri se ustvarja stereotip, ampak tudi funkcija skupine, ki ustvarja stereotip. Isti avtor se je ukvarjal tudi z analizo vzrokov, zakaj stereotip rezultira v tako pomanjkljivih sodbah. Poudarja predvsem štiri najpomembnejše vzroke: nepopolna generalizacija, pretiravanje v zaznavi podobnosti pri "ingroups" ter razlik pri "outgroups", močna tendenca, da se vzrok neke značilnosti pripiše rasi, religiji ali nacionalni pripadnosti ter zveza med naklonjenostjo oz. nenaklonjenostjo določeni skupini in stereotipi, ki se v zvezi z njo ustvarjajo.

Triandis (1971) navaja kar nekaj značilnosti v razvoju stereotipov. Bolj ko

je kontrast (razlika) med dvema skupinama glede na določeno značilnost izrazit, večja je verjetnost, da bo ta razlika sestavina skupinskih recipročnih stereotipov. Pomen dejanskih razlik narašča z naraščanjem priložnosti za medsebojno spoznavanje. Stereotipi natančneje opisujejo dejanske razlike tedaj, ko je skupina manj "psihološko oddaljena". Manj ko zajema dejanske značilnosti, bolj je stereotip projekcija. V recipročnih stereotipih bodo intergrupne razlike glede na določene značilnosti močnejše in natančneje izražene. Med značilnostmi, ki imajo približno enak kontrast, imajo več verjetnosti, da pridejo v stereotipno "shemo" tiste, ki so relevantne za različne potrebe in želje. Ko je stereotip enkrat izraz percepcije določenih razlik, je potrebna vedno manjša dejanska razlika, ki stereotip ohranja oz. utrjuje. Tiste poteze, ki jih zavračamo pri "ingroups", bomo raje pripisovali k "outgroups" stereotipom.

Bethlehemovih deset "načel" etničnih predsodkov kaže na to, kako socialno učenje, kognitivni procesi, medskupinski in kulturni dejavniki vplivajo na nastajanje, ohranjanje in razvoj etničnih predsodkov v družbi (Hayes, 1994). Zajemajo kognitivni stil, osebnostne lastnosti, pomen konflikta, pomanjkanje informacij, vpliv na vedenje, značaj samouresničujočih prerokb, odnos med predsodki in socialnimi normami, ki temeljijo na diskriminaciji, vloga demografskega, sociokulturnega in socioekonomskega statusa in naučenost predsodkov.

Empirično je potrjeno, da številne vrednote napovedujejo specifična stališča (Rokeach, 1973). Rokeach prav tako meni, da je težko najti socialno pomembnejšo situacijo ali stališče, ki jih ne napoveduje ena ali več vrednot.

Triandis (1971) ugotavlja, da stališča tvorijo vrednotni sistemi tedaj, ko so hierarhično oblikovana. Stališča namreč vključujejo evaluacije in vedenjske težnje in so organizirana v okviru vrednotnega sistema. Isti avtor (1971) prav tako meni, da obstaja koherenten način vplivanja kulture na kategorizacijo, sheme, evaluacijo, vedenjske težnje, stališča in vrednote. S tega vidika so vrednote večinski, konstitutivni sestavni del "samega sebe". S tega vidika je zaznava uresničenosti vrednot hkrati zaznava doseženosti temeljnih življenjskih ciljev oz. zadovoljenosti temeljnih (psihosocialnih) potreb. Tovrstna zaznava je nekakšen "psihodinamski jaz" oz. psihodinamska samozaznava. Taka samozaznava spada na področje identitete, na katero posegajo tudi druge sociokognitivne razlage.

Socialnovrednotne orientacije zajemajo kompleksne, relativno konsistentne sklope stališč, ki predstavljajo neke (že) generalizirane odnose do stališčnega objekta, ki se ne kažejo le v stališčih, ampak tudi v drugih, stališčem sorodnih kategorijah. Socialnovrednotne orientacije so zato kategorije, ki so zelo podobne pojmu t.i. *socialnih reprezentacij*, kot jih je definiral Moscovici

(1995). Tako percepcije (Cantor & Mischel, 1979) kot socialno – vrednotne orientacije (Augoustinos & Walker, 1996) lahko obravnavamo s socio – kognitivnih vidikov, z vidika aplikativne (socialne) psihologije (Schultz & Oskamp, 2000; Semin & Fiedler, 1996), pa tudi z vidikov splošnih (socialnih in socialno - psiholoških) teorij in posebnih “miselnih tokov” (Berger & Luckman, 1966; Himmelweit & Gaskell, 1990; Jackson, 1988; Kvale, 1992; Deaux & Philogene, 2001). Pri tem se koncept etničnosti nanaša na merila etničnega razlikovanja (etnična distanca, trajnost in prehodnost, prehod iz etnije v narod), pomen in vlogo jezika ter religiozno identiteto (transcendentne identitete, religija in cerkev). Pri nacionalnosti ne moremo mimo nacionalne zavesti (nacionalna ideja, nacionalizem in nacionalni karakter), države (odnos država narod, državljanstvo) in mednarodne skupnosti. Giddens (1993) poudarja, da so številne današnje družbe pluralne družbe. V istem globalnem političnem in ekonomskem sistemu obstajajo različne, ponavadi relativno velike etnične skupine, ki se sicer medsebojno izrazito razlikujejo. Za razlago njihove podobnosti oz. razlik moramo poznati vlogo in pomen tako kulturnih oz. medkulturnih (Berry, Poortinga, Pandey, Dasen, Saraswathi, Segall & Kagitcibasi, 1996; Bond, 1988; Kluckhohn, Murray & Schneider, 1953; Markus & Kitayama, 1991; Peplau & Taylor, 1997; Smith & Bond, 1998;), psihosocialno antropoloških (Ingham, 1996; Schwartz, White & Lutz, 1992, 1995) in societalno sistemskih in socioloških dejavnikov (Giddens, 1993; Parsons, 1971; Ritzer, 1992). Tudi v “naši” raziskavi gre za dve “etnični” (nacionalni) skupini, gre za vzajemne stereotipne percepcije, pri vsaki skupini preučujem tako avto- kot hetero-stereotipe, njihovo izraženost pa lahko preučujemo v odnosu do vrednotnih preferenc in samoevaluacije, pri vsem skupaj pa smo upoštevali socio – kulturni in societalno – statusni “okvir”.

::PROBLEM

Naš namen je analizirati/primerjati različne socialne-vrednotne orientacije in socialne reprezentacije, ki so značilne za različne skupine slovenskih in italijanskih udeležencev. Bolj natančno, Italijanov v Italiji, Slovencev v Sloveniji, kakor tudi italijanske manjšine v Sloveniji in slovenske manjšine v Italiji primerjamo v vrednotnih preferencah, v zaznani stopnji zadovoljenosti potreb, v bipolarni evalvaciji Slovencev/Italijanov, kakor tudi v evalvaciji podobnosti Italijanov/Slovencev z drugimi narodi.

Osnovni problem našega raziskovanja se torej nanaša na vprašanja, ali med različnimi skupinami italijanskega in slovenskega prebivalstva obstajajo razlike v sociovrednotnih orientacijah nacionalnih stereotipih in samoevaluacijah? Prav tako nas je zanimalo, tako pri skupini slovenskih, kot pri skupini itali-

janskih udeležencev, odnos med nacionalnimi stereotipi, sociovrednotnimi orientacijami ter samoevaluacijo.

Na omenjena vprašanja smo skušali odgovoriti s kompleksnim empiričnim raziskovalnim načrtom, ki je oblikovan kot kvazieksperimentalni in korelacijski načrt.

Namen, ki ga nameravamo v raziskavi uresničiti, je analiza, sinteza in evaluacija znanj s področja socialno-vrednotnih orientacij, socialnih reprezentacij, nacionalnih stereotipov in samozaznav, posebej še v vrednotnem in normativnem kontekstu sodobnih evropskih integracij. Pri tem smo skušali posamične spremenljivke in odnose med njimi obrazložiti z vidika različnih teorij in pristopov: z vidika stališčnih teorij, socialne kognicije, socialnih reprezentacij, identitetnih teorij, pa tudi z vidika societalne, sociokulturne in medkulturne (socialne) psihologije.

Omenjeno problematiko smo skušali zajeti tudi na konkretnejši ravni: osredotočili smo se na sociokulturno ter identitetno analizo tako italijanske, kot slovenske kulture, s posebnim poudarkom na problematiki obmejnih področij in sodobnih vidikov evroatlantskih integracij. S tovrstno analizo bom pripravila izhodišča za kasnejšo interpretacijo empiričnih podatkov, ki jih bom skušala osvetliti tudi z vidika procesov globalizacije. Naš namen je bil tudi analiza tistih socio – ekonomskih oz. societalnih značilnosti, ki so poleg kulturnih značilnosti pomembni agensi nastanka in razvoja osebne oz. socialne identitete. V pomoč so nam bile tudi raziskave oz. poznavanje medkulturnih študij na temo človekovih pravic (Doise, Spini & Clemence, 1999; Staerkle, Clemence & Doise, 1998).

Seveda gre v celotni raziskavi, pričujoči prispevek je le njen del, za primerjavo izbranih ciljnih skupin slovenskih in italijanskih prebivalcev (pripadnikov slovenske (italijanske) manjšine v Italiji (Sloveniji), Italijanov po nacionalni opredelitvi (srednješolci in študentje) v Italiji, (enako Slovencev v Sloveniji), po možnosti pa tudi drugih prebivalcev Italije (Slovenije), ki so v Italiji (Sloveniji) na (začasnem) delu ipd.

Upoštevali smo raznovrstno literaturo s področja psihološke metodologije (Chauchat, 1985; Fairweather & Davidson, 1986; Heiman, 1995; Kline, 2000), pri delu pa smo uporabljali tudi celostne izvorne vsebine oz. prevode, v primeru so – avtorjev, ki niso obvladali slovenskega jezika, izbranih krajših vsebin slovenskih avtorjev (Musek, 1993, 1994, 2000; Rus, 1993, 1997, 1999; 2001; Ule, 1992, 1994). Jedro naše raziskave pa predstavlja doktorsko delo Patrizie Meneghin, ki je bistveno in odločilno prispevala k uspešni zasnovi in uresničitvi raziskave, ki se ukvarja s kompleksnimi kvazieksperimentalnimi, univariatnimi, bivariatnimi in multivariatnimi analizami odnosa med nacionalnimi avto- in hetero - stereotipi, zaznavami uresničenosti vrednot,

samoevaluacijami, in sicer pri različnih ciljnih skupinah udeleženk in udeležencev raziskave iz Slovenije in Italije. Gre za vprašanja podobnosti in razlik med različnimi ciljnimi skupinami udeleženk in udeležencev v raziskavi, oz. za vprašanja povezanosti omenjenih spremenljivk pri različnih ciljnih skupinah.

::HIPOTEZE

Pri primerjanju udeleženk in udeležencev iz Slovenije in Italije ne pričakujemo pomembnih razlik v vrednotnih preferencah in v percepciji zadovoljenosti lastnih potreb, pričakujemo pa razlike v zaznani stopnji uresničenosti vrednot, avto – in heterostereotipih (“Slovencev” oz. “Italijanov”) ter v zaznavah podobnosti med različnimi nacionalnimi / etničnimi skupinami.

H 1: Sklop odvisnih spremenljivk, ki ga tvorijo zaznava zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb, evaluacija Italijanov ter evaluacija Slovencev se pomembno razlikuje glede na sedem različnih ciljnih skupin, ki predstavljajo sedem nivojev variacije faktorja za multivariatno analizo variance.

H 2 (a, b) Zaznava zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb, evaluacija Italijanov ter evaluacija Slovencev pomembno diskriminirajo med :

ad a/ med sedmimi nivoji kriterija: 1 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Novi Gorici; 2 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje v Trstu/ Trieste; 3 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Trstu/ Trieste; 4 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Piranu/ Pirano ; 5 = slovenski študenti in slovenske študentke psihologije in sociologije v Ljubljani; 6 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje iz Gorizie/ Gorice/ Italija ; 7 = italijanski študenti/ italijanske študentke v ISIG Gorizi/ Gorica/ Italija;

b/ štirimi nivoji variacije kriterija = med skupinami Italijanov (iz Italije, manjšina v Sloveniji) in Slovencev (iz Slovenije, manjšina v Italiji).

Nivoji variacije kriterija ad a/ in ad b/ so dobljeni z različnimi “kombinacijami” enajstih ciljnih skupin (1 = slovenske študentke in študentje psihologije iz Ljubljane; 2 = slovenski študentje in študentke sociologije iz Ljubljane; 3 = italijanski študenti in italijanske študentke v Gorizi - ISIG; 4 = slovenska gimnazija v Trstu; 5 = slovenska visoka pedagoška šola v Trstu; 6 = slovenska tehnična visoka šola v Trstu; 7 = italijanski dijaki/ italijanske dijakinje v Trstu; 8 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru; 9 = italijanska manjšina (dijakov in dijakinj) v Kopru in Piranu; 10 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Novi Gorici; 11 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Gorizi/ Gorici/ Italija).

H 3 (a, b, c) : Tretja hipoteza se nanaša na predhodno omenjenih 11 skupin. Predpostavlja, da se omenjene skupine medsebojno pomembno razlikujejo v vsaki od posamičnih odvisnih variabel, in sicer a/ zaznave zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb; b/ evaluacije Slovencev; c/ evaluacije Italijanov.

H 4 (a, b) : Evaluacija a/ Italijanov (b/ Slovencev) se pomembno razlikuje glede na "nacionalno pripadnost" (skupini Italijanov (iz Italije, manjšina v Sloveniji) in Slovencev (iz Slovenije, manjšina v Italiji), glede na vlogo "študent – dijak" ter glede na njuno interakcijo (med "nacionalno pripadnostjo" in omenjeno "študijsko vlogo").

H 5 (a, b) : Evaluacija a/ Italijanov (b/ Slovencev) se pomembno razlikuje glede na "nacionalno pripadnost" (italijanska vs. slovenska), glede na vlogo "študent – dijak" ter glede na njuno interakcijo (med "nacionalno pripadnostjo" in omenjeno "študijsko vlogo").

H 6 (a, b) : Evaluacija a/ Italijanov (b/ Slovencev) se pomembno razlikuje glede na "nacionalno pripadnost" (italijanska vs. slovenska), glede na vlogo "študent – dijak" ter glede na njuno interakcijo (med "nacionalno pripadnostjo" in omenjeno "študijsko vlogo").

H 7 (a, b) : Evaluacija a/ Italijanov (b/ Slovencev) se pomembno razlikuje glede na "nacionalno pripadnost" (italijanska vs. slovenska), glede na "spol" ter glede na njuno interakcijo.

::METODA

::Udeleženske in udeleženci v raziskavi

Tabela 1: Udeleženci in udeleženske v raziskavi: klasifikacija na enajst skupin

Skupine	Spol	N	M Starost	SD
SK 1	M = 4 Ž = 40	44	21.46	1.20
SK 2	M = 7 Ž = 30	37	19.83	2.16
SK 3	M = 16 Ž = 28	46	20.47	0.81
SK 4	M = 14 Ž = 44	58	17.69	0.71
SK 5	M = 2 Ž = 24	26	18.27	1.04

Skupine	Spol	N	M Starost	SD
SK 6	M = 25 Ž = 8	33	18.24	1.06
SK 7	M = 33 Ž = 38	78	17.77	0.56
SK 8	M = 21 Ž = 39	61	18.06	0.25
SK 9	M = 24 Ž = 37	61	17.75	0.65
SK 10	M = 16 Ž = 56	72	18.22	0.63
SK 11	M = 13 Ž = 16	29	17.41	0.68

Opomba: M = numerus/število udeležencev; Ž = ženske; M = moški; M = sredina; SD = standardna deviacija; skupine: 1 = slovenske študentke in študentje psihologije iz Ljubljane; 2 = slovenski študentje in študentke sociologije iz Ljubljane; 3 = italijanski študenti in italijanske študentke v Gorizi - ISIG; 4 = slovenska gimnazija v Trstu; 5 = slovenska visoka pedagoška šola v Trstu; 6 = slovenska tehnična visoka šola v Trstu; 7 = italijanski dijaki/ italijanske dijakinje v Trstu; 8 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru; 9 = italijanska manjšina (dijakov in dijakin) v Kopru in Piranu; 10 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Novi Gorici; 11 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Gorizi/ Gorici/ Italija.

Tabela 2: Udeleženci in udeleženke v raziskavi: klasifikacija na sedem skupin

Skupine	N	M Starost	SD
SK 1	133	18.15	0.49
SK 2	146	17.86	0.91
SK 3	78	17.77	0.55
SK 4	61	17.75	0.65
SK 5	80	20.71	1.89
SK 6	0	0	0
SK 7	46	20.47	0.81

Opomba: N = numerus/število udeležencev; M = sredina; SD = standardna deviacija;

Skupine: 1 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Novi Gorici; 2 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje v Trstu/ Trieste; 3 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Trstu/ Trieste; 4 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Piranu/ Pirano; 5 = slovenski

študenti in slovenske študentke psihologije in sociologije v Ljubljani; 6 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje iz Gorizije/ Gorice/ Italija ; 7 = italijanski študenti/ italijanske študentke v ISIG Gorizi/ Gorica/ Italija.

Tabela 3: Udeleženci in udeleženske v raziskavi: klasifikacija na štiri ciljne skupine

Skupine	N	M Starost	SD
SK 1	213	19.11	1.20
SK 2	146	17.86	2.16
SK 3	124	18.77	0.81
SK 4	61	17.75	0.71

Opomba: N = numerus/število udeležencev; M = sredina; SD = standardna deviacija;

SK 1 = Slovenci v Sloveniji; SK 2 = slovenska manjšina v Italiji; SK 3 = Italijani v Italiji; SK 4 = italijanska manjšina v Sloveniji.

Anketiranja v Trstu je izvedla Lara Spinazzola, v Kopru in Piranu Salvatris Krže, v Ljubljani večinoma Velko S. Rus, v Novi Gorici Maja Novak, v Gorizi gospod Valter, profesor filozofije na slovenski gimnaziji, italijanske študente iz Gorizije je anketirala Patrizia Meneghin, celoten projekt anketiranja pa so organizirali, koordinirali in kontaktirali večino ciljnih institucij Patrizia Menghin, Velko S. Rus in Ludvik Horvat. Za pomoč pri anketiranju se vsem iskreno zahvaljujemo.

::Uporabljeni instrumenti

Uporabili smo naslednje instrumente: Rokeachevo listo vrednot s pripadajočimi zaznavami uresničenosti posamične vrednote (petstopenjska lestvica; so – avtorja tega pristopa sta V. S. Rus in Maja Rus Makovec); diferencial zaznave zadovoljenosti lastnih potreb (po analogiji s semantičnim, vedenjskim, normativnim diferencialom; gre za sumacijsko lestvico bipolarnih pridevnikov, ki se nahajajo na kontinuumu “zadovoljenost” vs. “nezadovoljenost določene potrebe; Cronbach alpha > 0.80, veljavnost je preverjena tudi s tehniko kontrastnih skupin, soavtorja teh instrumentov sta prav tako V. S. Rus in Maja Rus Makovec); semantični diferencial evaluacije Slovencev oz. Italijanov (“Slovenci” oz. “Italijani” kot ciljna ocenjevana kategorija); zaznavo podobnosti/različnosti Slovencev in drugih narodov (posamične 7 – stopenjske lestvice na kontinuumu “podobnost – različnost” z izbranimi

nacionalnimi kategorijami); kratek vprašalnik demografskih, sociokulturnih in socioekonomskih značilnosti. Vprašalnik v pričujočem prispevku ni priložen zato, ker je enak kot vprašalnik, ki je objavljen v prvi predhodni številki *Anthropos*.

Celoten instrument vsebuje osnovne demografske značilnosti (spol, starost, nacionalnost in raven izobrazbe), Rokeachevo lestvico terminalnih in instrumentalnih vrednot, z zaznano stopnjo uresničenosti določenih vrednot (5 stopenjska lestvica: popolnoma neuresničena = 1, ..., 5 = popolnoma uresničena).

Prav tako smo konstruirali semantični diferencial – diferencial zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb (avtorja V.S. Rus in M. Rus - Makovec) z 12 bipolarnimi sedem stopenjskimi kontinumi, semantični diferencial (31 bipolarnih kontinuumov), ki meri evaluacijo “Italijanov” in “Slovencev” kot socialnega objekta; evaluacijo podobnosti (7 stopenjska lestvica: zelo podoben = 1, ..., 7 = zelo različen) “Slovencev”/”Italijanov” z drugimi narodi (semantični diferencial z 15 bipolarnimi kontinuumi).

Tabela 4: Notranja konsistentnost (Cronbach alpha) za vsako od enajstih skupin udeležencev

Slovenci		Italijani		Zaznava zadovoljenosti potreb	
Skupine (n)	Cronbach alpha	Skupine (n)	Cronbach alpha	Skupine (n)	Cronbach alpha
1 (43)	0.82	1 (44)	0.45	1 (44)	0.87
2 (35)	0.87	2 (35)	0.80	2 (37)	0.75
3 (45)	0.87	3 (46)	0.84	3 (47)	0.79
4 (53)	0.84	4 (53)	0.68	4 (58)	0.71
5 (24)	0.90	5 (24)	0.81	5 (26)	0.80
6 (31)	0.90	6 (33)	0.83	6 (33)	0.81
7 (64)	0.94	7 (68)	0.88	7 (79)	0.78
8 (60)	0.88	8 (60)	0.78	8 (61)	0.82
9 (58)	0.90	9 (59)	0.83	9 (61)	0.84
10 (68)	0.83	10 (67)	0.87	10 (72)	0.87
11 (27)	0.83	11 (27)	0.79	11 (29)	0.79

Opomba - skupina: 1 = slovenske študentke in študentje psihologije iz Ljubljane; 2 = slovenski študentje in študentke sociologije iz Ljubljane; 3 = italijanski študenti in italijanske študentke v Gorizi - ISIG; 4 = slovenska gimnazija v Trstu; 5 = slovenska visoka pedagoška

šola v Trstu; 6 = slovenska tehnična visoka šola v Trstu; 7 = italijanski dijaki/ italijanske dijakinje v Trstu; 8 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru; 9 = italijanska manjšina (dijakov in dijakinj) v Kopru in Piranu; 10 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Novi Gorici; 11 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Gorizi/ Gorici/ Italija.

Samo bipolarni kontinumi, ki ustrezno diskriminirajo, so bili vključeni v končno verzijo lestvice, merjenje stališč/evaluacij nasproti (vis a vis) Italianov in Slovencev (kot od/za italijanske, kot od/za slovenske skupine udeležencev). Bipolarni kontinumi so bili izbrani tako, da so enaki kontinumi predstavljali lestvico merjenja "Italijanov" in merjenja "Slovencev" kot objekta merjenja. Začeli smo z 33 bipolarnimi kontinumi, s številko variable od var128 do var160 merili "Slovence" in od var 176 do var208 merili "Italijane", kot merško socialno kategorijo. Bipolarni kontinumi, ki oblikujejo končno lestvico, merijo "Slovence" so: var: 128, 130, 134, 137, 138, 139, 142, 144, 146, 147, 148, 150, 152, 155, 158, 174, 175 (ta dva bipolarna kontinuma za merjenje "Slovencev" sta bila dodatna ločeno, zaradi tega se njuni številki razlikujeta (var 174 in var 175)).– Bipolarni kontinumi, ki oblikujejo končno lestvico, merijo stališča "Italijanov" so (glede na njihove ordinalne številke v uporabljenem vprašalniku): 176, 178, 182, 185, 186, 187, 190, 192, 194, 195, 196, 198, 200, 203, 206, 207, 208. Dejansko so kontinumi bipolarni pridevniki: prijetni/e vs. neprijetni/e; formalni/e vs. neformalni/e; zabavni/e vs. dolgočasni/e; ekstrovertirani/e vs. introvertirani/e; religiozni/e vs. nereligiozni/e; podjetni/e vs. nepodjetni/e; komunikativni/e vs. nekomunikativni/e; odločni/e vs. neodločni/e; militaristi/ke vs. pacifisti/ke; izobraženi/e vs. neizobraženi/e; kulturni/e vs. nekulturni/e; iskreni/e vs. neiskreni/e; domišljavi/e vs. nedomišljavi/e; boječi/e vs. neboječi/e; zanimivi/e vs. nezanimivi/e; različni/e od Z Evropejcev vs. podobni/e z Z Evropejcem; dobri/e delavci/ke vs. slabi/e delavci/ke; revni/e vs. bogati/e; inteligentni/e vs. neinteligentni/e; grdi/e vs. lepi/e; perspektivni/e vs. neperspektivni/e; strahopetni/e vs. pogumni/e; kreativni/e vs. nekreativni/e; nepraktični/e vs. praktični/e; umetniški/e vs. neumetniški/e; konformisti/ke vs. individualisti/ke; neznani/e v svetu vs. znani/e v svetu; prijateljski/e vs. sovražni/e; negostoljubni/e vs. gostoljubni/e; samokontrolirani/e vs. nesamokontrolirani/e; narod brez bodočnosti vs. narod z bodočnostjo; zaprti vs. odprti; hladni vs. topli.

Diskriminantne vrednosti za posamične spremenljivke so bile definirane na osnovi (Spearmanov rang) korelacij med določenimi variablami in sumarnim skorom, ki so bili pridobljeni po določenih bipolarnih kontinumah, nižja vrednota povezana z bolj pozitivno kategorijo, je bila obrnjena. Discriminant

values Tako je končen višji sumarni skor vedno pomenil bolj pozitivno evaluacijo določene socialne kategorije.

Tabela 5: Normalnost distirbucij za določeno skalo za vsako od enajstih skupin udeležencev

Skupine (N)	Zaznava zadovoljenosti potreb κ - s	Kolmogorov Smirnov preizkus normalnosti distribucij				
		p	Slovenci		Italijani	
			κ - s	p	κ - s	p
1 (43)	0.49	0.96	0.48	0.97	0.79	0.56
2 (35)	0.86	0.45	0.61	0.85	0.65	0.79
3 (45)	0.57	0.89	0.91	0.38	0.74	0.63
4 (53)	0.64	0.80	0.76	0.61	0.46	0.98
5 (24)	0.68	0.75	0.63	0.82	0.46	0.98
6 (31)	0.70	0.70	0.78	0.58	0.84	0.48
7 (64)	0.76	0.60	1.34	0.55	0.56	0.91
8 (60)	0.57	0.90	0.88	0.41	0.52	0.95
9 (58)	0.91	0.38	0.80	0.54	0.51	0.96
10 (68)	1.16	0.14	0.83	0.50	0.50	0.96
11 (27)	0.71	0.70	0.36	0.99	0.56	0.91

Opomba: skupina: 1 = slovenske študentke in študentje psihologije iz Ljubljane; 2 = slovenski študentje in študentke sociologije iz Ljubljane; 3 = italijanski študenti in italijanske študentke v Gorizi - ISIG; 4 = slovenska gimnazija v Trstu; 5 = slovenska visoka pedagoška šola v Trstu; 6 = slovenska tehnična visoka šola v Trstu; 7 = italijanski dijaki/ italijanske dijakinje v Trstu; 8 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru; 9 = italijanska manjšina (dijakov in dijakinj) v Kopru in Piranu; 10 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Novi Gorici; 11 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Gorizi/ Gorici/ Italija.

K – S = Kolmogorov – Smirnov test normalnosti distribucij.

::REZULTATI IN DISKUSIJA

*Multivariatna analiza variance razlik v sklopu odvisnih spremenljivk (samoza-
znava in heteronacionalni stereotipi) glede na sedem ciljnih različnih skupin*

*Tabela 6: Aritmetične sredine, standardne deviacije in numerusi obravnavnih
odvisnih spremenljivk za kriterij pripadnost skupini*

Odvisna variabla	Skupina	N	M	SD
Zaznava	1	132	62.27	10.41
zadovoljenosti	2	140	63.19	9.24
lastnih potreb	4	61	58.34	13.72
	5	81	64.43	8.70
	7	47	62.26	10.16
	Skupaj	534	62.47	10.26
Evaluacija Slovencev	1	132	92.23	14.78
	2	140	92.02	14.77
	3	73	77.18	23.69
	4	61	88.92	17.82
	5	81	89.77	13.15
	7	47	86.21	15.08
	Skupaj	534	88.84	17.10
Ievaluacija Italijanov	1	132	90.73	15.07
	2	140	87.91	16.39
	3	73	93.55	17.91
	4	61	89.75	13.87
	5	81	97.65	12.52
	7	47	101.30	12.19
	Skupaj	534	92.25	15.66

Opomba: Skupine: ad a/ 1 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Novi Gorici; 2 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje v Trstu/ Trieste; 3 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Trstu/ Trieste; 4 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Piranu/ Pirano ; 5 = slovenski študenti in slovenske študentke psihologije in sociologije v Ljubljani; 6 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje iz Gorizije/ Gorice/ Italija ; 7 = italijanski študenti/ italijanske študentke v ISTG Gorizi/ Gorica/ Italija.

Tabela 7: Multivariatni test za kriterij pripadnosti skupini

Učinek/ izvor		Vrednota	F	Hipoteze df	Napaka df	p
Skupina	Pillai's Trace	0.19	7.19	15	1584	0.00
	Wilks' Lambda	0.82	7.29	15	1452.46	0.00
	Hotelling's Trace	0.21	7.36	15	1574	0.00
	Roy's Largest Root	0.14	14.45	5	528	0.00

Vsak od štirih multivariatnih testov (Pillai, Wilks, Hotelling, Roy) je zavrnil ničelno multivariatno hipotezo, kar pomeni, da se sklop treh odvisnih spremenljivk, in sicer zaznava zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb (odslej ZP), evaluacija Slovencev (odslej ES) in evaluacija Italijanov (odslej EI) pomembno razlikuje glede na ciljne skupine udeležencev. Hkrati je treba omeniti, da stopnje tveganja pri Levenovem testu homogenosti varianc v primeru ZP in ES ni potrdil pričakovanj o homogenosti varianc (tabela 8).

Tabela 8: Levenov test enakosti varianc izbranih odvisnih spremenljivk za kriterij pripadnost eni od sedmih skupin

Odvisna variabla	F	df1	df2	p
Zadovo. Potreb	2.77	5	528	0.02
Ocena Slovencev	3.48	5	528	0.00
Ocena Italijanov	1.93	5	528	0.09

Tabela 9: Univariatna analiza izbranih odvisnih spremenljivk za kriterij pripadnosti eni od sedmih skupin

Vir	Odvisna variabla	Vsota kvadratov	Stopnje svobode	Srednji kvadrat	F	P
Skupina	Zadovo. potreb	1440.77	5	288.15	2.78	0.02
	Ocena Slovencev	13253.69	5	2650.74	9.81	0.00
	Ocena Italijanov	9659.81	5	1931.96	8.42	0.00

Opomba: Skupine: 1 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Novi Gorici; 2 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje v Trstu/ Trieste; 3 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Trstu/ Trieste; 4 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Piranu/ Pirano; 5 = slovenski študenti in slovenske študentke psihologije in sociologije v Ljubljani; 6 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje iz Gorizije/ Gorice/ Italija; 7 = italijanski študenti/ italijanske študentke v 1S1G Gorizi/ Gorica/ Italija.

Tudi univariatni preizkusi pokažejo pomembnost razlik v posamičnih odvisnih spremenljivkah glede na pripadnost eni od sedmih ciljnih skupin v preizkusu (tabela 9 in 10).

Zanimivo se relativno najnižja zaznana stopnja zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb pokaže v primeru italijanskih dijakov/ študentov iz Kopra, pri eni od najmlajših generacij italijanske manjšine v Sloveniji torej. Slovence relativno najmanj pozitivno evaluirajo italijanski študentje/ dijaki iz Trsta, Italijane pa slovenski dijaki/ študentje iz Trsta. Seveda omenjenega dejstva ne gre generalizirati na celoto medsebojnih percepcij na tem področju, vsekakor pa je vredna premisleka.

Ali zaznava zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb in (medsebojne) percepcije Italijanov in Slovencev ustrezno diskriminirajo med sedmimi ciljnimi skupinami? – Rezultati diskriminantne analize:

Tabela 10: Grupni statistiki za vsako od sedmih ciljnih skupin

Skupine	Odvisna variabla	N	M	SD
1	ZP	132	62.27	10.41
	Slovinci	132	92.23	14.78
	Italijani	132	90.73	15.07
2	ZP	140	63.19	9.24
	Slovinci	140	92.02	14.77
	Italijani	140	87.91	16.39
3	ZP	73	62.84	9.52
	Slovinci	73	77.18	23.69
	Italijani	73	93.55	17.91
4	ZP	61	58.34	13.72
	Slovinci	61	88.92	17.82
	Italijani	61	89.75	13.87
5	ZP	81	64.43	8.70
	Slovinci	81	89.77	13.15
	Italijani	81	97.65	12.52
7	ZP	47	62.26	10.16
	Slovinci	47	86.21	15.08
	Italijani	47	101.30	12.19
Skupaj	ZP	534	62.47	10.26
	Slovinci	534	88.84	17.10
	Italijani	534	92.25	15.66

Opomba: ZP = zaznava zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb; Slovinci = ocene Slovencev; Italijani = ocene Italijanov.

Skupine: 1 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Novi Gorici; 2 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje v Trstu/ Trieste; 3 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Trstu/ Trieste; 4 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Piranu/ Pirano ; 5 = slovenski študenti in slovenske študentke psihologije in sociologije v Ljubljani; 6 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje iz Gorizije/ Gorice/ Italija ; 7 = italijanski študenti/ italijanske študentke v 1SG Gorizi/ Gorica/ Italija.

Tabela 11: Razlikovalna pomembnost kanonične diskriminantne funkcije za kriterij pripadnosti eni od sedmih skupin

Test funkcij	Wilks' Lambda	Chi-square	df	p
1	0.82	105.97	15	0.00
2	0.93	38.19	8	0.00
3	0.98	13.30	3	0.00

Kot statistično pomembne so se izkazale prve tri kanonične diskriminantne funkcije.

Tabela 12: Korelacije med diskriminantnimi variablami in kanoničnimi diskriminantnimi funkcijami –strukturna matrika

Odvisna variabla	Funkcija		
	1	2	3
Slovinci	0.72*	0.65	0.25
Italijani	-0.60	0.79*	0.12
ZP	-0.08	0.08	0.99*

* = najvišja absolutna korelacija med določeno variabla in vsako pomembno diskriminantno funkcijo.

Kot pomembne so se izkazale prve tri diskriminantne funkcije in vsaka od njih pomembno korelira z enim od prediktorjev/ neodvisno variabla. To pomeni, da k diskriminaciji med skupinami prispeva vsak od treh prediktorjev. Ker prva diskriminantna funkcija pojasni največji procent variance lahko sklepamo, da evaluacija Slovencev najbolj prispeva k diferenciaciji med skupinami.

Tabela 13: Centroidi obravnavanih funkcij

Skupine	Funkcija		
	1	2	3
1	0.24	0.06	0.00
2	0.34	-0.12	0.11
3	-0.65	-0.38	0.01
4	0.16	-0.02	-0.39
5	-0.21	0.27	0.16
7	-0.52	0.37	-0.09

Opomba: Skupine: 1 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Novi Gorici; 2 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje v Trstu/ Trieste; 3 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Trstu/ Trieste; 4 = italijanski dijaki in italijanske dijakinje v Kopru/ Capodistria in Piranu/ Pirano ; 5 = slovenski študenti in slovenske študentke psihologije in sociologije v Ljubljani; 6 = slovenski dijaki in slovenske dijakinje iz Gorizie/ Gorice/ Italija ; 7 = italijanski študenti/ italijanske študentke v ISIG Gorizi/ Gorica/ Italija.

Negativne centroide smo za prvo diskriminantno funkcijo ugotovili pri skupinah 3 (italijanski dijaki v Trstu), 5 (slovenski študentje/ slovenske študentke psihologije in sociologije v Ljubljani)in 7 (študentje v ISIG Gorizii/ Gorici/ Italija). Največja negativna vrednost se je pojavila pri italijanskih dijakih/ študentih v Trstu, relativno najvišja pa pri slovenskih študentih/ dijakih v Trstu.

Ali zaznava zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb in (medsebojne) percepcije Italijanov in Slovencev ustrezno diskriminirajo med štirimi ciljnimi skupinami? – Rezultati diskriminantne analize:

Tabela 14: Grupna statistika za štiri ciljne skupine "pripadnosti skupini"

Skupina/	Odvisna variabla	N	M	SD
1	ZP	213	63.09	9.83
	Slovenci	213	91.29	14.20
	Italijani	213	93.37	14.52
2	ZP	140	63.19	9.24
	Slovenci	140	92.02	14.77
	Italijani	140	87.91	16.39
3	ZP	120	62.61	9.74
	Slovenci	120	80.72	21.14
	Italijani	120	96.58	16.31

Skupina/	Odvisna variabla	N	M	SD
4	ZP	61	58.34	13.72
	Slovenci	61	88.92	17.82
	Italijani	61	89.75	13.87
Skupaj	ZP	534	62.47	10.26
	Slovenci	534	88.84	17.10
	Italijani	534	92.25	15.66

Opomba: skupina: SK 1 = Slovenci v Sloveniji; SK 2 = slovenska manjšina v Italiji; SK 3 = Italijani v Italiji; SK 4 = italijanska manjšina v Sloveniji.

- ZP = zaznava zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb; Slovenci = ocene Slovencev; Italijani = ocene Italijanov.

Tabela 15: Razlikovalna pomembnost kanonične diskriminantne funkcije za kriterij pripadnosti skupinam

Test funkcij	Wilks' Lambda	Chi-square	Df	p
1	0,87	75,67	9	0,00
2	0,97	17,92	4	0,00
3	0,99	6,52	1	0,01

Wilks' ov Lambda se je izkazal za pomembnega v primeru treh diskriminantnih funkcij.

Tabela 16: Korelacije med diskriminantnimi variablami in kanoničnimi diskriminantnimi funkcijami – strukturna matrika

Odvisna variabla	Funkcija		
	1	2	3
Slovenci	0,76*	0,24	0,60
ZP	0,00	1,00*	-0,01
Italijani	-0,55	0,24	0,80*

Opomba: - ZP = zaznava zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb; Slovenci = ocene Slovencev; Italijani = ocene Italijanov.

* = najvišja absolutna korelacija med določeno variabla in vsako (pomembno) diskriminantno funkcijo.

Vsaka od treh pomembnih kanoničnih diskriminantnih funkcij pomembno korelira s posamično manifestno spremenljivko – prediktorjem. Prva funkcija, ki pojasni relativno najvišji odstotek variance najvišje korelira z evaluacijo Slovencev, druga z zaznavo zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb in tretja

z evaluacijo Italijanov. Na nivoju prve diskriminantne funkcije je "slika" taka, kot v primeru sedmih skupin kriterijske variable "pripadnost ciljni skupini".

Tabela 17: Centroidi obravnavanih funkcij

	Funkcija		
Skupine	1	2	3
1	0.08	0.06	0.13
2	0.34	0.07	-0.14
3	-0.60	0.02	-0.06
4	0.13	-0.41	0.01

Opomba: skupina = SK 1 = Slovenci v Sloveniji; SK 2 = slovenska manjšina v Italiji; SK 3 = Italijani v Italiji; SK 4 = italijanska manjšina v Sloveniji.

Primerjava centroidov za prvo diskriminantno funkcijo pokaže najbolj izrazito polarizacijo med slovensko manjšino v Italiji (SK 2) in Italijani v Italiji (SK 3). Z univariatnega vidika je jasno, da k razlikam najbolj prispevajo (medsebojne) nacionalne percepcije: Slovenci so relativno najmanj pozitivno evaluirani s strani "Italijanov v Italiji", kar pomeni predvsem italijanske dijake iz Trsta. Analogna razlaga velja tudi za dejstvo, da so Italijani relativno najmanj pozitivno evaluirani s strani "Slovencev v Italiji", kar so zopet predvsem slovenski dijaki iz Trsta. Zato si velja posebej ogledati še to, kako se v primeru posamičnih odvisnih variabel medsebojno razlikuje enajst v raziskavi zajetih skupin.

Univariatne analize (enosmerna analiza variance ONEWAY) pričakovanj o razlikah v posamičnih odvisnih variablah glede na 11 skupin v raziskavi

Tabela 18: Deskriptivne statistike za enosmerno analizo variance za faktor "pripadnost skupini" (enajst ciljnih skupin)

Odvisna variabla		N	M	SD
Zaznava	1	44	64.27	9.70
zadovoljenosti	2	37	64.62	7.47
Potreb	3	47	62.26	10.16
	4	54	63.35	8.12
	5	25	66.56	8.50
	6	33	60.00	11.50
	7	78	63.17	9.41
	8	61	60.16	10.20

Odvisna variabla		N	M	SD
	9	61	58.34	13.72
	10	72	64.07	10.24
	11	29	63.03	8.63
	Skupaj	541	62.49	10.25
Ocena Slovencev	1	44	89.86	11.54
	2	37	89.65	15.01
	3	47	86.21	15.08
	4	53	93.51	12.40
	5	25	85.64	16.48
	6	33	92.70	18.34
	7	74	77.18	23.52
	8	61	88.62	15.32
	9	61	88.92	17.82
	10	72	95.22	13.60
	11	29	94.03	11.60
	Skupaj	536	88.81	17.08
Ocena Italijanov	1	44	97.43	11.92
	2	37	97.92	13.35
	4	56	89.04	18.26
	5	25	99.88	11.13
	6	33	77.91	14.22
	7	74	93.88	18.01
	8	61	92.15	12.22
	9	61	89.75	13.87
	10	71	89.52	17.14
	11	29	87.97	10.95
	Skupaj	538	92.33	15.67

Opomba: skupina: 1 = slovenske študentke in študentje psihologije iz Ljubljane; 2 = slovenski študentje in študentke sociologije iz Ljubljane; 3 = italijanski študenti in italijanske študentke v Gorizi - ISIG; 4 = slovenska gimnazija v Trstu; 5 = slovenska visoka pedagoška šola v Trstu; 6 = slovenska tehnična visoka šola v Trstu; 7 = italijanski dijaki/ italijanske dijakinje v Trstu; 8 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Kopru; 9 = italijanska manjšina (dijakov in dijakinj) v Kopru in Piranu; 10 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Novi Gorici; 11 = slovenski dijaki/ slovenske dijakinje v Gorizi/ Gorici/ Italija.

V primeru zaznave zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb smo s post hoc testom pomembne razlike ugotovili med pari skupin 10 vs. 9; 9 vs. 5 in 10 in 5 vs. 9, za primerjavo vseh enajst skupin pa velja $F(10, 530) = 2.52$; $p = 0.02$.

V primeru evaluacije Slovencev smo s post hoc testom (Tukey) pomembne razlike odkrili med naslednjimi pari skupin: 11 vs. 7; 9 vs. 7; 8 vs. 7; 4 vs. 7; 2 vs. 7 in 1 vs. 7. Z enosmerno analizo variance smo zavrnilo ničelno hipotezo za between – subjects primerjave ($F(10, 525) = 6.03$; $p = 0.01$).

V primeru evaluacije Italijanov pa smo s post hoc testom (Tukey) pomembne razlike odkrili med naslednjimi pari skupin: 11 vs. 6; 9 vs. 3 in 6; 8 vs. 6; 7 vs. 6; 6 vs. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 in 10; 5 vs. 6; 4 vs. 3 in 6; 3 vs. 4, 6, 9, 10 in 11; 2 vs. 6 ter 1 vs. 6 ($F(10, 527) = 7.62$; $p = 0.02$).

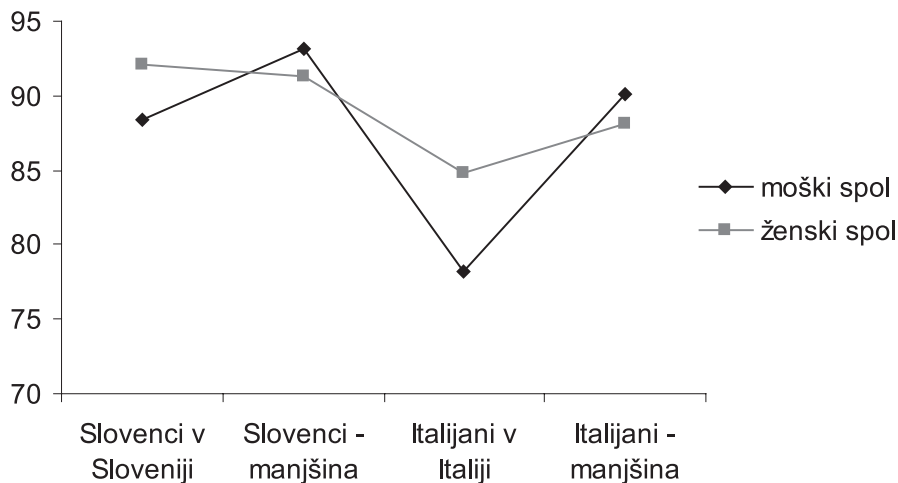
Ali se posamične odvisne spremenljivke (evaluacije Slovencev/ Italijanov/ zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb) pomembno razlikujejo glede na spol, ciljno (nacionalno) skupino ter njuno interakcijo - Rezultati dvosmerne analize variance (ANOVA)

Tabela 19: Interaktivni učinki nacionalne pripadnosti in spola na evaluacijo Slovencev

		M	SD	N
Slovenci v Sloveniji	Moški	88.33	14.58	48
	Ženske	92.11	14.02	165
	Skupaj	91.26	14.20	213
Slovenska manjšina v Italiji	M	93.11	13.57	54
	ž	91.34	15.51	86
	Skupaj	92.02	14.76	140
Italijani v Italiji	M	78.16	21.22	48
	ž	84.77	15.41	63
	Skupaj	81.92	18.36	111
Italijanska manjšina- Slovenija	M	90.08	17.80	24
	ž	88.16	18.03	37
	Skupaj	88.92	17.82	61
Skupaj	M	87.25	17.71	174
	ž	90.19	15.29	351
	Skupaj	89.21	16.17	525

Opomba: spol (M = moški; ž = ženski).

Evaluacija Slovencev

Slika 1: Grafični prikaz glavnega učinka faktorja "spola" in "pripadnosti nacionalni kategoriji" oz. njenega interaktivnega učinka na "evaluacijo Slovencev"

Ničelno hipotezo smo sprejeli za učinek spola ($F(1, 517) \text{ spol} = 1.12, p = 0.29$) ter za interaktivni učinek spola in skupine ($F(3, 517) = 1.88, p = 0.13$), zavrnil pa smo jo v primeru učinka skupine ($F(3, 517) \text{ skupina} = 10.40, p = 0.00$).

(Levenov test homogenosti varianc se je izkazal za neznačilnega ($p = 0.23$)).

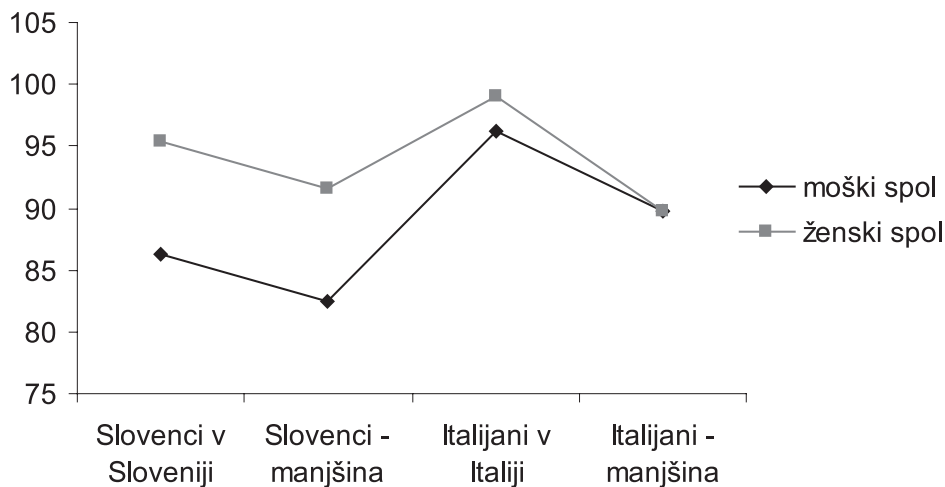
Tabela 20: Interaktivni učinki nacionalne pripadnosti in spola na evaluacijo Italijanov

		M	SD	N
Slovenci v Sloveniji	M	86.35	11.57	48
	Ž	95.4	14.72	164
	Skupaj	93.35	14.55	212
Slovenska manjšina v Italiji	M	82.41	15.44	54
	Ž	91.63	16.02	89
	Skupaj	88.15	16.38	143
Italijani v Italiji	M	96.2	14.15	49
	Ž	98.98	13.08	62
	Skupaj	97.76	13.57	111
Italijanska manjšina v Sloveniji	M	89.83	11.04	24
	Ž	89.7	15.58	37

		M	SD	N
	Skupaj	89.75	13.87	61
Skupaj	M	88.37	14.48	175
	ž	94.48	15.10	352
	Skupaj	92.45	15.16	527

Opomba: spol (M = moški; ž = ženski);

Evaluacija Italijanov

Slika 2: Grafični prikaz glavnega učinka faktorja "spola" in "pripadnosti nacionalni kategoriji" oz. njunega interaktivnega učinka na "evaluacijo Italijanov"

Ob Levenovem testu homogenosti varianc $p = 0.24$, smo ničelno hipotezo zavrnili za učinek spola ($F(1, 519)_{\text{spol}} = 12.93, p = 0.00$) in skupine ($F(3, 519)_{\text{sk}} = 11.10, p = 0.00$), medtem ko se je interaktivni učinek obeh faktorjev pojavil na sami meji pomembnosti ($F(3, 519) = 2.40, p = 0.067$).

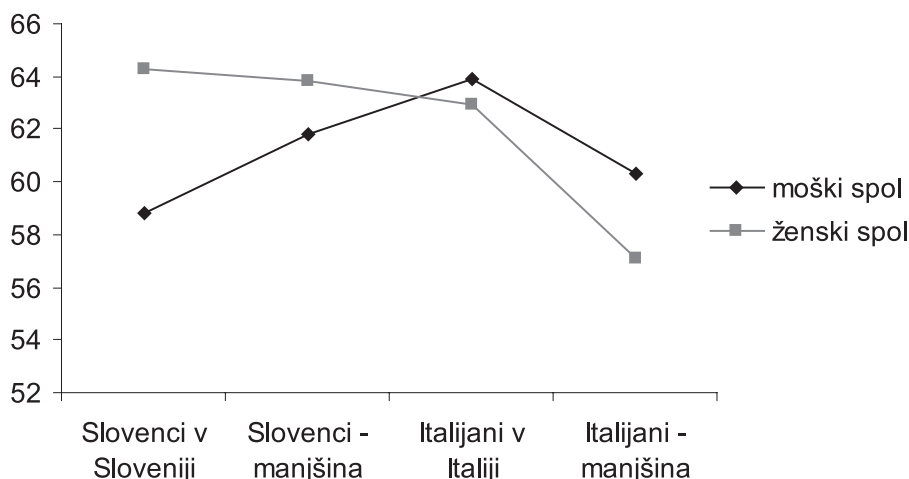
Tabela 21: Interaktivni učinki nacionalne pripadnosti in spola na zaznavo zadovoljenosti potreb

		M	SD	N
Slovenci v Sloveniji	M	58.85	10.43	48
	ž	64.27	9.31	165
	Skupaj	63.05	9.81	213
Slovenska manjšina	M	61.83	9.49	54
	ž	63.84	9.18	87
	Skupaj	63.07	9.32	141

		M	SD	N
Italijani v Italiji	M	63.88	9.18	49
	ž	62.91	9.95	65
	Skupaj	63.32	9.59	114
Italijanska manjšina	M	60.29	12.56	24
	ž	57.08	14.45	37
	Skupaj	58.34	13.72	61
Skupaj	M	61.37	10.23	175
	ž	63.16	10.22	354
	Skupaj	62.57	10.25	529

Opomba: spol (M = moški; ž = ženski).

Zaznava zadovoljenosti potreb

Slika 3: Grafični prikaz glavnega učinka faktorja "spola" in "pripadnosti nacionalni kategoriji" oz. njenega interaktivnega učinka na "zaznavo zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb"

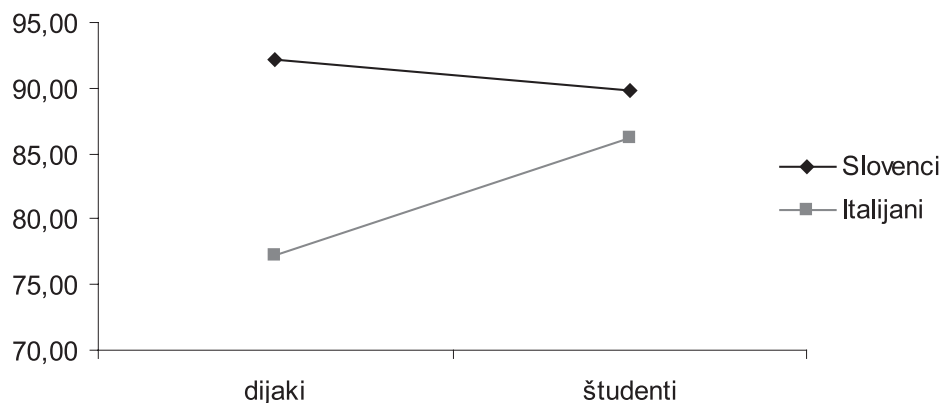
+ Levenov test homogenosti varianc ravno še potrди predpostavko o homogenosti (Levene, $p = 0.052$). V primeru faktorja spol smo ničelno hipotezo sprejeli ($F(1, 521) \text{ spol} = 0.64, p = 0.42$), zavrnilo pa smo jo v primeru faktorja skupina ($F(3, 521) \text{ sk} = 3.21, p = 0.02$) ter v primeru interaktivnega učinka obeh faktorjev ($F(3, 521) = 3.51, p = 0.01$).

Ali se posamične odvisne spremenljivke (evaluacije Slovencev/ Italijanov/ zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb) pomembno razlikujejo glede na študijski status (dijaki/ študentje), ciljno (nacionalno) skupino ter njuno interakcijo' - Rezultati dvosmerne analize variance (ANOVA)

Tabela 22: Interaktivni učinki nacionalne pripadnosti in študijskega statusa na evalvacij o Slovencev

		M	SD	N
Dijaki	Slovinci	92.19	14.73	133
	Italijani	77.18	23.52	74
	Skupaj	86.83	19.68	207
Študenti	Slovinci	89.77	13.15	81
	Italijani	86.21	15.08	47
	Skupaj	88.46	13.94	128
Skupaj	Slovinci	91.28	14.17	214
	Italijani	80.69	21.06	121
	Skupaj	87.45	17.70	335

Evaluacija Slovencev

Slika 4: Grafični prikaz glavnega učinka faktorja "nivo študija" in "pripadnosti nacionalni kategoriji" (Slovinci/ Italijani, ki niso manjšina) oz. njunega interaktivnega učinka na "evaluacijo Slovencev"

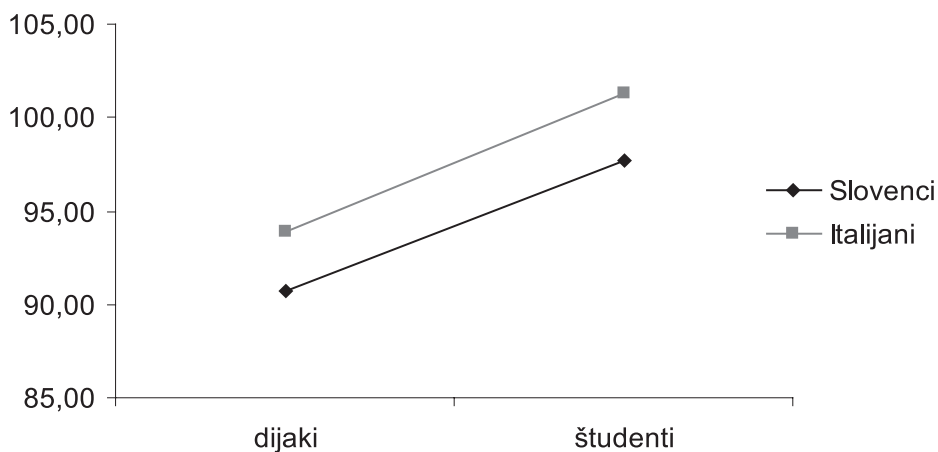
Test homogenosti ni potrdil predpostavke o homogenosti varianc (Levene $p = 0.004$).

Ničelno hipotezo smo sprejeli v primeru faktorja nivo študija ($F(1, 331)$ dijaki = 2.83, $p = 0.09$), zavrnilo pa smo jo v primeru faktorja nacionalne pripadnosti ($F(1, 331)$ nac = 22.38, $p = 0.00$) ter interaktivnega učinka obeh faktorjev ($F(1, 331) = 8.53$, $p = 0.00$).

Tabela 23: Interaktivni učinki nacionalne pripadnosti in študijskega statusa na evaluacijo Italijanov

		M	SD	N
Dijaki	Slovinci	90.73	15.07	132
	Italijani	93.88	18.01	74
	Skupaj	91.86	16.21	206
Študenti	Slovinci	97.65	12.51	81
	Italijani	101.30	12.19	47
	Skupaj	98.99	12.47	128
Skupaj	Slovinci	93.36	14.52	213
	Italijani	96.76	16.35	121
	Skupaj	94.59	15.27	334

Evaluacija Italijanov

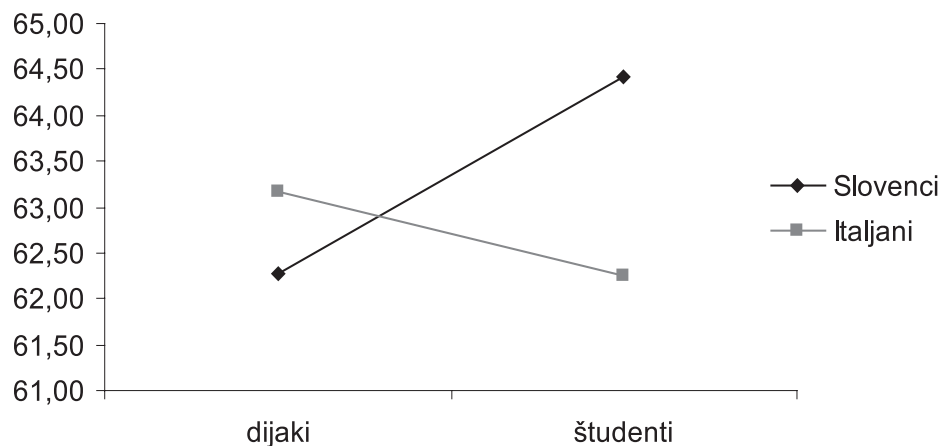
Slika 5: Grafični prikaz glavnega učinka faktorja "nivo študija" in "pripadnosti nacionalni kategoriji" (Slovinci/ Italijani, ki niso manjšina) oz. njunega interaktivnega učinka na "evaluacijo Italijanov"

Ob zagotavljeni predpostavki glede homogenosti varianc (Levene, $p = 0.067$), smo ničelno hipotezo zavrnilo za faktor "dijaki vs. študentje" ($F(1, 330)$ dijak = 17.04, $p = 0.00$), sprejeli pa smo jo za faktor nacionalne pripadnosti ($F(1, 330)$ nac = 3.82, $p = 0.052$) ter interakcije obeh faktorjev ($F(1, 330) = 0.02$, $p = 0.886$).

Tabela 24: Interaktivni učinki nacionalne pripadnosti in študijskega statusa na zaznavo zadovoljenosti potreb

		M	SD	N
Dijaki	Slovinci	62.28	10.37	133
	Italijani	63.17	9.41	78
	Skupaj	62.61	10.00	211
Študenti	Slovinci	64.43	8.69	81
	Italijani	62.25	10.16	47
	Skupaj	63.63	9.28	128
Skupaj	Slovinci	63.09	9.80	214
	Italijani	62.82	9.66	125
	Skupaj	62.99	9.74	339

Zaznava zadovoljenosti potreb

Slika 6: Grafični prikaz glavnega učinka faktorja "nivo študija" in "pripadnosti nacionalni kategoriji" (Slovinci/ Italijani, ki niso manjšina) oz. njunega interaktivnega učinka na "zaznavo zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb"

Ob zagotovljeni homogenosti varianc (Levene, $p = 0.43$) smo ničelno hipotezo sprejeli tako v primeru glavnih posamičnih faktorjev, kot njune interakcije ($F(1, 335)_{nac} = 0.32, p = 0.57$, $F(1, 335)_{dijak} = 0.30, p = 0.58$, $F(1, 335)_{interakcija} = 1.83, p = 0.177$).

::ZAKLJUČEK

V teoretičnem uvodu pričujočega prispevka smo skušali analitično empirično raziskovalno pristopiti k problematiki socio-vrednotnih orientacij, socialnih reprezentacij, nacionalnih stereotipov in samoevaluacij. Pri tem upošteva značilnosti in determinante sociokulturnega in societalno – systemskega okolja, celotno problematiko pa skuša pozicionirati v “čas in prostor” sodobnih procesov globalizacije in evropskih integracij.

Namen empiričnega dela naloge je (bil) primerjava izbranih ciljnih skupin slovenskih in italijanskih prebivalcev (pripadnikov slovenske (italijanske) manjšine v Italiji (Sloveniji), Italijanov po nacionalni opredelitvi (srednješolci in študentje) v Italiji, (enako Slovencev v Sloveniji), po možnosti pa tudi drugih prebivalcev Italije (Slovenije), ki so v Italiji (Sloveniji) na (začasnem) delu ipd. Eden od dodatnih posebnih kriterijev za izbiro ciljnih skupin je bila tudi oddaljenost kraja stalnega bivališča od meje ((ne)obmejna področja). Naš namen je bil izpeljati primerjave med vsemi ciljnimi skupinami udeleženk in udeležencev v raziskavi ter ugotoviti podobnosti oz. razlike v izbranih sociovrednotnih orientacijah/ socialnih reprezentacijah in nacionalnih stereotipih.

Del rezultatov celotne raziskave, tisti, ki je objavljen tudi v tem prispevku, pa lahko strnemo v naslednje ugotovitve (njihova širša interpretacija je zajeta v posebnem elaboratu, ki zajema celoto rezultatov, ki zajemajo obdobje raziskave):

Vsak od štirih multivariatnih testov (Pillai, Wilks, Hotelling, Roy) je zavrnil ničelno multivariatno hipotezo, kar pomeni, da se sklop treh odvisnih spremenljivk, in sicer zaznava zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb, evaluacija Slovencev in evaluacija Italijanov pomembno razlikuje glede na ciljne skupine udeležencev.

Tudi univariatni preizkusi pokažejo pomembnost razlik v posamičnih odvisnih spremenljivkah glede na pripadnost eni od sedmih ciljnih skupin v preizkusu.

Slovence relativno najmanj pozitivno evaluirajo italijanski študentje/ dijaki iz Trsta, Italijane pa slovenski dijaki/ študentje iz Trsta.

Kot pomembne so se izkazale prve tri diskriminantne funkcije in vsaka od njih pomembno korelira z enim od prediktorjev/ neodvisno variablo.

Vsaka od treh pomembnih kanoničnih diskriminantnih funkcij pomembno korelira s posamično manifestno spremenljivko – prediktorjem. Prva funkcija, ki pojasni relativno najvišji odstotek variance najvišje korelira z evaluacijo Slovencev, druga z zaznavo zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb in tretja z evaluacijo Italijanov.

Enosmerna analiza variance za faktor enajstih skupin je v primeru zaznave

zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb smo z univariatno analizo s post hoc testom pomembne razlike ugotovili med pari skupin 10 vs. 9; 9 vs. 5 in 10 in 5 vs. 9, v primeru evaluacije Slovencev med pari skupin: 11 vs. 7; 9 vs. 7; 8 vs. 7; 4 vs. 7; 2 vs. 7 in 1 vs. 7, v primeru evaluacije Italijanov pa smo pomembne razlike odkrili med naslednjimi pari skupin: 11 vs. 6; 9 vs. 3 in 6; 8 vs. 6; 7 vs. 6; 6 vs. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 in 10; 5 vs. 6; 4 vs. 3 in 6; 3 vs. 4, 6, 9, 10 in 11; 2 vs. 6 ter 1 vs. 6 .

Pri evaluaciji Slovencev kot odvisne spremenljivke smo z dvosmerno analizo variance ničelno hipotezo sprejeli za učinek spola ter za interaktivni učinek spola in skupine, zavrnilo pa smo jo v primeru učinka skupine.

Ničelno hipotezo smo zavrnilo za učinek spola in skupine, medtem ko se je interaktivni učinek obeh faktorjev pojavil na sami meji pomembnosti pri odvisni spremenljivki evaluacija Italijanov.

Za odvisno variable "zaznava zadovoljenost lastnih potreb" pa smo v primeru faktorja spol ničelno hipotezo sprejeli, zavrnilo pa smo jo v primeru faktorja skupina ter v primeru interaktivnega učinka obeh faktorjev.

Za "evaluacijo Slovencev" smo z dvosmerno analizo variance ničelno hipotezo sprejeli v primeru faktorja nivo študija, zavrnilo pa smo jo v primeru faktorja nacionalne pripadnosti ter interaktivnega učinka obeh faktorjev .

Ničelno hipotezo smo zavrnilo za faktor "dijaki vs. študentje", sprejeli pa smo jo za faktor nacionalne pripadnosti ter interakcije obeh faktorjev za evaluacijo Italijanov.

Ničelno hipotezo smo sprejeli tako v primeru glavnih posamičnih faktorjev, kot njune interakcije za odvisno spremenljivko zaznava zadovoljenost lastnih potreb.

Izsek prikazanih rezultatov kaže na izjemno kompleksnost problematike empiričnih analiz medsebojnih nacionalnih percepcij, zato je razumljiva relativna maloštevilnost tovrstnih raziskav tako v slovenskem, kot v (srednje) evropskem "raziskovalnem prostoru". Naj bo naš pričujoči prispevek hkrati naš majhen prispevek v evropskem letu medkulturnih komunikacij 2008.

::LITERATURA

- Amerio, P. (1995). *Fondamenti teorici di psicologia sociale*. Bologna: Il Mulino.
- Aronson, E. & Pratkanis, A. R. (eds., 1993). *Social psychology*. An Elgar Reference Collection, volumes: I., II., III
- Aronson, E. & Wilson, T. D. & Akert, R. M. (1999). *Social Psychology*. New York: Longman.
- Augoustinos, M. & Walker, I. (1996): *Social Cognition*. Sage:London.
- Berry, J., Poortinga, Y., Pandy, J., Dasen, P., Saraswathi, T. S., Segall, M. & Kagitcibasi, C. (1996). *Handbook of Cross - Cultural Psychology*. Allyn & Bacon.
- Bond, M. H. (1988). Finding universal dimensions of individual variation in multicultural studies of values. The - Rokeach and Chinese Value Surveys. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 6, 1009-1015.
- Berger, P. L. & Luckman, T. (1966). *The social construction of reality. A treatise in the sociology of knowledge*.
- Campbell, D. T. (1967). Stereotypes and the perception of group differences. *American Psychologist*, 22, 817 - 829
- Cantor, N. & Mischel, W. (1979): Prototypes in person perception, v L. Berkowitz (ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (pp. 3 – 52). New York: Academic Press.
- Chauchat, H. (1985). *L'enquete en psychosociologie*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Deaux, K. & Philogene, G. (2001). *Representations of the social*. Blackwell.
- Doise, W., Deschamps, J. C. & Mugny, G. (1978): *Psychologie Sociale Experimentale*. Paris: Armand Colin.
- Doise, W., Spini, D. & Clemence, A. (1999): Human Rights Studied as Social Representations in a Cross – national Context. *European Journal of Social Psychology*, 1 – 29.
- Fairweather, G. W. & Davidson, W. S. (1986). *An introduction to community experimentation*. New York: McGraw-Hill Book Company
- Giddens, A. (1993): *Sociology*. London: Polity press.
- Hayes, N. (1994). *Foundations of psychology*. London and NY: Routledge
- Heiman, G. A. (1995). *Research methods in psychology*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Hewstone, M., Stroebe, W. & Stephenson, G. (eds.) (1996). *Introduction to social psychology*. Blackwell (la seconde edition)
- Himmelweit, H. & Gaskell, G. (Eds.1990). *Societal Psychology*. London: Sage.
- Hogg, M. A.. & Vaughan, G. M. (1998). *Social Psychology*. Europe: Prentice Hall.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions across nations*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ingham, J. M. (1996). *Psychological Anthropology Reconsidered*. Publications of the Society for Psychological Anthropology.
- Jackson, J. M. (1988). *Social psychology, past and present. An integrative orientation*. NJ: Hillsdale.
- Kline, P. (2000). *Handbook of psychological testing*. New York, London: Routledge.
- Kluckhohn, C. & Murray, H.A. & Schneider, D.M. (1953). *Personality in Nature, Society and Culture*. NY: Alfred Knopf.
- Kvale, S. (ed.) (1992): *Psychology and postmodernism*. London: Sage.
- Moscovici, S. (ed., 1995). *Psychologie sociale*. Paris: PUF. 5e edition.
- Musek, J. (1993). *Osebnost in vrednote*. Ljubljana: Educey.
- Musek, J. (1994). *Psihološki portret Slovencev*. Ljubljana: Znanstveno publicistično središče.
- Musek, J. (2000). *Nova psihološka teorija vrednot*. Ljubljana: Educey.
- Parsons, T. (1971). *The system of modern societies*. Englewood Cliffs: Houghton Mifflin
- Peplau, L. A. & Taylor, S. E., *Sociocultural Perspectives in Social Psychology: Current Readings*, Englewood Cliffs, New Jersey, 1997
- Ritzer, G. (1992). *Contemporary sociological theory*. NY: McGraw Hill.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: The Free Press.

- Rus, V. S. (1993). *Socialna psihologija: teorija, empirija, eksperiment, uporaba (I & II)* / prva (I) & druga (II) knjiga. Ljubljana: Davean. .
- Rus, V. S. (1997). *Socialna in societalna psihologija (z obrisi sociopsihologije)*. Ljubljana: FF, Univerza v Ljubljani.
- Rus, V. S. (1999). *Sociopsihologija kot sodobna paradigma socialne psihologije*. Ljubljana: FF, Univerza v Ljubljani.
- Rus, V. S. (ed.) (1999). *Collection of brief research reports*. Ljubljana: Davean.
- Rus, V. (ed.) (1999). *Skupne vrednote Evrope in Slovenije*. *Anthropos*, 31, 4 – 6, 119 – 376.
- Rus, V. (ed.) (2001). *Globalizacija in človekove pravice*. *Anthropos*, 33, 4 – 6, 17 – 296.
- Schultz, P.W., Oskamp, S. (2000). *Social Psychology: An Applied Perspective*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Seligman, C., Olson, J.M. & Zanna, M.P. (1996). *The psychology of values*. NJ: Lawrence Erlbaum.
- Schwartz, S.H. & Bilsky, W. (1987). Towards a psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 550-562.
- Schwartz, S.H. & Bilsky, W. (1990). Toward a theory of universal content and structure of values: extensions and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 878-891.
- Schwartz, S.H. (1992). Universals in the content and structure of values: theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- Schwartz, T., White, M. G. & Lutz, C. A. (eds. 1992, 1995). *New directions in psychological anthropology*. Cambridge University Press.
- Segall, M. H., Dasen, P. R., Berry, J. W. & Poortinga, Y. H. (1999). *Human Behavior in Global Perspective: An Introduction to Cross Cultural Psychology*. Boston: Allyn & Bacon.
- Semin, R. G. & Fiedler, K. (1996): *Applied social psychology*. Sage.
- Smith, B. & Bond, M.H. (1998). *Social psychology across cultures*. Prentice Hall.
- Smith, E. R. & Mackie, D. N. (2000). *Social psychology*. Philadelphia: Psychology Press.
- Staerkle, C., Clemence, A. & Doise, W. (1998): Representation of Human Rights Across Different National Contexts: The Role of Democratic and Non – Democratic Populations and Governments. *European Journal of Social Psychology*, 28, 207-22
- Triandis, H. (1971): *Attitude and attitude change*. New York: Wiley & sons.
- Ule, M. (1992). *Socialna psihologija*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Ule, M. (1994). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Alfa. (La seconde edition en 1997, la troisième en 2000).
- Zimbardo, P. G. & Leippe (1991): *The psychology of attitude change and social influence*. New York: Mc Graw Hill.

::UPORABLJENI VPRAŠALNIK

Starost: _____ (zaokrožite v letih)

Spol: 1 M 2 Ž

Letnik študija (obkrožite): 1. 2. 3. 4. 5. absolvent(ka)

Študijska smer (prosim, napišite): _____

Prvi del vprašalnika je namenjen ugotavljanju vašega vrednostnega sistema. Najboljši odgovor je vaše osebno mnenje, pravih in nepravilnih odgovorov ni.

I. Najprej pazljivo preberite seznam osemnajstih vrednot, nato pa označite s številko oz. rangom 1 vrednoto, ki je za vas najpomembnejša, vrednoto, ki je za vas druga najpomembnejša s številko 2 oz. rangom 2 itd.. Vrednoti, ki je za vas najmanj pomembna, pa pripišite številko 18.

II. Vaša druga naloga:

Ko boste vrednote rangirali z rangi od 1 do 18, skušajte za vsako vrednoto posebej oceniti, v kolikšni meri je za vas značilna, oz. v kolikšni meri ste jo v svojem življenju uresničili.

I. Rangirajte II. Ocene uresničenosti vrednot

vrednot po 1- prav nič ni uresničena
pomembnosti 2- v glavnem ni uresničena
za vas 3- ne morem se odločiti
osebno: 4- v glavnem je uresničena
5- v celoti je uresničena

_____ Vznemirljivo življenje (stimulativno, aktivno, pustolovsko)	1 2 3 4 5
_____ Udobno življenje (materialno blagostanje)	1 2 3 4 5
_____ Izpolnjen smisel življenja (dati svetu trajen prispevek)	1 2 3 4 5
_____ Mir na svetu (brez vojn in konfliktov)	1 2 3 4 5
_____ Svet lepote in estetike (lepota narave, umetnosti)	1 2 3 4 5
_____ Enakost vseh ljudi (bralstvo, enake možnosti za vse ljudi)	1 2 3 4 5
_____ Družinska varnost (skrb za najdražje osebe)	1 2 3 4 5
_____ Svoboda (neodvisnost, svobodna izbira odločitev)	1 2 3 4 5
_____ Sreča (zadovoljstvo)	1 2 3 4 5
_____ Notranja harmonija (brez notranjih konfliktov)	1 2 3 4 5
_____ Zrela ljubezen (seksualna in duhovna intimnost)	1 2 3 4 5
_____ Nacionalna suverenost (samostojnost, varnost)	1 2 3 4 5
_____ Užitki (prijetno brezskrbno življenje)	1 2 3 4 5
_____ Vera (verovanje v posmrtno življenje, v odrešitev)	1 2 3 4 5
_____ Samospoštovanje (samozavest)	1 2 3 4 5

_____ Resnično prijateljstvo (tovarištvo, družabništvo)	I 2 3 4 5
_____ Socialno priznanje (spoštovanje, občudovanje)	I 2 3 4 5
_____ Modrost (zrelo razumevanje sveta)	I 2 3 4 5

Enako kot prej, navedite tudi v tem primeru:

I. Rangji II. Ocene uresničenosti vrednot

vrednot po 1- prav nič ni uresničeno
pomembnosti 2- v glavnem ni uresničeno
za vas 3- ne morem se odločiti
osebno 4- v glavnem je uresničeno
5- v celoti je uresničeno

_____ Prizadevnost (ambicioznost, pridnost, delavnost)	I 2 3 4 5
_____ Širokosrčnost (odprtost)	I 2 3 4 5
_____ Sposobnost (učinkovitost, primernost)	I 2 3 4 5
_____ Vedrost (biti vesel, odprtega srca)	I 2 3 4 5
_____ Urejenost (biti čist, lepo oblečen)	I 2 3 4 5
_____ Hrabrost (biti pogumen)	I 2 3 4 5
_____ Odpuščanje (odpustiti drugemu)	I 2 3 4 5
_____ Uslužnost (pripravljen pomagati drugemu)	I 2 3 4 5
_____ Iskrenost (biti odkrit)	I 2 3 4 5
_____ Iznajdljivost (biti domiseln, drzen, kreativen)	I 2 3 4 5
_____ Neodvisnost (samozadostnost, zanesti se le nase)	I 2 3 4 5
_____ Intelektualnost (premišljenost, inteligentnost)	I 2 3 4 5
_____ Ljubeznivost (biti ljubeč, vdan, nežen)	I 2 3 4 5
_____ Logičnost (racionalnost)	I 2 3 4 5
_____ Ubogljivost (biti pokoren, spoštljiv)	I 2 3 4 5
_____ Odgovornost (biti zanesljiv)	I 2 3 4 5
_____ Vljudnost (uglajen, olikan nastop)	I 2 3 4 5
_____ Obvladovanje (biti zadržan, samodiscipliniran)	I 2 3 4 5

Obkrožite tisto skupino puščic, s katero boste najbolje izrazili oz. ocenili, kako se sedaj počutite v življenju. Če na primer menite, da ste zelo spoštovani, obkrožite tri puščice, ki kažejo k "spoštovanega/o" itd.

Na splošno se počutim:

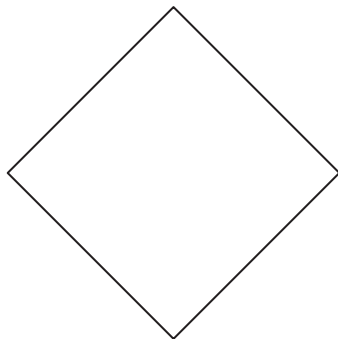
Spoštovanega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Nespoštovanega/o
Upoštevanega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Neupoštevanega/o
Ogroženega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Neogroženega/o

Priljubljenega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Nepriljubljenega/o
Neopaženega	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Opaženega/o
Samozavestnega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Nesamozavestnega/o
Neuglednega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Uglednega/o
Zadovoljenega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Nezadovoljenega/o
Ustvarjalnega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Neustvarjalnega/o
Nesvobodnega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Svobodnega/o
Nesamostojnega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Samostojnega/o
Pomembnega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Nepomembnega/o

Obkrožite nauk, za katerega menite, da najbolje predstavlja vaš pogled na svet in človeka:

- 1 = panteistični
- 2 = agnostični
- 3 = krščansko-religiozni
- 4 = zen-budizem
- 5 = hinduistični
- 6 = drugo_kaj? _____

NASLEDNJA VAŠA NALOGA JE, DA V SPODAJ NARISANI OKVIR PRAVOKOTNO POSTAVITE OZIROMA NARIŠETE "PALICO" OZIROMA DALJICO:

Obkrožite tisto skupino puščic, s katero boste najbolje izrazili oz. ocenili, kakšni so po vašem mnenju v povprečju Slovenci/ke. Če na primer menite, da so zelo prijetni/e, obkrožite tri puščice, ki kažejo k "prijetni/e".

Kakšni so po vašem mnenju v povprečju Slovenci/ke?

(Opomba: v drugi verziji so bili kot ciljni objekt navedeni Italijani/ Italijanke)

prijetni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neprijetni/e
formalni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neformalni/e
zabavni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	dolgočasni/e
ekstrovertirani/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	introvertirani/e
religiozni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	nereligiozni/e
podjetni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	nepodjetni/e
komunikativni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	nekomunikativni/e
odločni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neodločni/e
militaristi/ke	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	pacifisti/ke
izobraženi/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neizobraženi/e
kulturni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	nekultuni/e
iskreni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neiskreni/e
domišljavi/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	nedomišljavi/e
boječi/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neboječi/e
zanimivi/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	nezanimivi/e
različni/e od Z Evropejcev	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	podobni/e Z Evropejcem
dobri/e delavci/ke	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	slabi/e delavci/ke
revni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	bogati/e
inteligentni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neinteligentni/e
grdi/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	lepi/e
perspektivni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neperspektivni/e
strahopetni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	pogumni/e
kreativni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	nekreativni/e
nepraktični/	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	praktični/e
umetniški/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neumetniški/e
konformisti/ke	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	individualisti/ke
neznani/e v svetu	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	znani/e v svetu
prijateljski/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	sovražni/e
negostoljubni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	gostoljubni/e
samokontrolirani/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	nesamokontrolirani/e
narod brez bodočnosti	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	narod z bodočnostjo
zaprti	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	odprti
hladni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	topli

V kolikšni meri so Slovenci po vašem mnenju podobni naslednjim narodom?
(Opomba: v drugi verziji so bili kot ciljni object navedeni Italijani/ Italijanke)

Britancem zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Francozom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Italijanom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Američanom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Rusom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Poljakom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Židom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Čehom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Avstrijcem zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Švedom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Srbom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Hrvatom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Madžarom zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Holandcem zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Japoncem zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni